

Zoogdierverseniging VZZ

Vleermuisinventarisatie vleermuiskasten Voorburg

Rudy van der Kuil

Januari 2008

Rapport van de Zoogdierverseniging VZZ en Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

In opdracht van Gemeente Leidschendam-Voorburg

STICHTING ZOOGDIERENWERK GROEP
ZUID- HOLLAND

Vleermuisinventarisatie vleermuiskasten Voorburg

Rapport nr.:	2008.02
Datum uitgave:	Januari 2008
Auteur:	Rudy van der Kuil
Projectnummer:	430.205
Projectleider:	Herman Limpens, Jasja Dekker
Productie:	Stichting VZZ Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, Nederland Tel. 026-3705318, E-mail: zoogdier@vzz.nl
Naam en adres opdrachtgever:	Gemeente Leidschemdam-Voorburg, Directie Wijkzaken Postbus 905 2270 AX Voorburg

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Van der Kuil, R., 2008. Vleermuisinventarisatie vleermuiskasten Voorburg. VZZ rapport 2008.02. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging VZZ is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de VZZ; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Zoogdiervereniging VZZ

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Zoogdiervereniging VZZ, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	METHODEN	11
3	RESULTATEN	13
4	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	15

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

In de stadsparken Vreugd en Rust, Juliana-Bernhard, Boerenbos en Arentsburgh-Hoekenburg te Voorburg is een groot aantal oude bomen aanwezig. Holten en gaten in een deel van deze bomen worden gebruikt als verblijfplaats door vleermuizen. Daarnaast worden de parken ook gebruikt als voedselgebied door vleermuizen. Door de hoge leeftijd en vrij slechte conditie van de bomen neemt het risico toe dat ze zullen omwaaien of dat takken zullen afbreken. Dit kan een gevaar vormen voor wandelaars.

Vanwege dit gevaar zijn eind 2005 en begin 2006 een zestigtal bomen omgezaagd. Hieronder bevonden zich bomen die waarschijnlijk door vleermuizen als verblijfplaats werden gebruikt.

Het ministerie van LNV stelde in de vooraankondiging bestuursdwang nav zienswijze kenmerk DR/2006/4029 van 27 juli 2006 dat er als compensatie voor deze kap een honderdtal vleermuiskasten diende te worden opgehangen. Het ministerie stelt ook dat gezien het gebruik van vleermuiskasten door sommige soorten vleermuizen moeilijk is te voorspellen en dat een en ander dus een experimenteel karakter heeft.

Op basis van bovenstaande zienswijze zijn wij als Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland en Zoogdierverseniging VZZ tot de conclusie gekomen dat er bij de keuze van de verschillende vleermuiskasten een zo breed mogelijk aanbod voor vleermuizen moet worden aangeboden om de kans op bewoning zo groot mogelijk te maken. Uiteindelijk zijn we tot zes types kasten uitgekomen. Het grootste deel van de kasten is in eigen beheer gemaakt omdat deze via de markt niet leverbaar waren.

Daarnaast is met de gemeente de afspraak gemaakt dat de kasten in 2007, 2008 en 2009 jaarlijks zullen worden gecontroleerd om te kijken in hoeverre de vleermuizen van de kasten gebruik maken. Voor u ligt de rapportage van de eerste van deze jaarlijkse controles. Aanvullend is er op verzoek van de gemeente nog gekeken naar de aanwezigheid van vleermuizen in een aantal te vellen bomen. De resultaten hiervan zijn in dit verslag opgenomen.

1.2 Type kasten dat gebruikt is

Er worden in het project een aantal verschillende typen kasten gebruikt, om de kans op gebruik in verschillende jaargetijden en door verschillende soorten maximaal te maken. In deze paragraaf worden deze kort beschreven.

PVC kast invlieg voorkant

Op basis van goede bevindingen in het buitenland is er voor gekozen ook in de landgoederen in de gemeente Leidschendam-Voorburg dit type kast op te gaan hangen. Alleen het omhulsel is van PVC, binnenin is een houten kast gemaakt welke via de voorzijde toegankelijk is. In principe zal deze kast als zomerkast worden gebruikt, maar het dient niet te worden uitgesloten dat er ook in de winterdag vleermuizen van deze kast gebruik maken. De verwachting is dat alle vleermuissoorten die in het gebied voorkomen van deze kast gebruik kunnen maken, hoewel de watervleermuis wat betreft deze kast de doelsoort is.

Type kast: PVC kast invlieg voorkant

PVC kast invlieg onderkant

Op basis van goede bevindingen in het buitenland is er voor gekozen ook in de landgoederen in de gemeente Leidschendam-Voorburg dit type kast op te gaan hangen. Alleen het omhulsel is van PVC, binnenin is een houten kast gemaakt welke via de onderkant toegankelijk is. In principe zal deze kast als zomerkast worden gebruikt, maar het dient niet te worden uitgesloten dat er ook in de winterdag vleermuizen van deze kast gebruik maken. De verwachting is dat alle vleermuissoorten die in het gebied voorkomen van deze kast gebruik kunnen maken, hoewel de rosse vleermuis wat betreft deze kast de doelsoort is.

Type kast: PVC kast invlieg onderkant

Houten kast 1

Dit is een van de meest eenvoudige vleermuiskasten die er zijn en eigenlijk alleen geschikt als onderkomen in de zomer en dan nog alleen voor een beperkt aantal vleermuizen. De verwachting is dat alle vleermuissoorten die in het gebied voorkomen van deze kast gebruik kunnen maken.

Type kast: houten kast 1

Houten platte kast 2

Dit is een van de meest eenvoudige vleermuiskasten die er zijn en eigenlijk alleen geschikt als onderkomen in de zomer en dan nog alleen voor een beperkt aantal vleermuizen. De verwachting is dat alle vleermuissoorten die in het gebied voorkomen van deze kast gebruik kunnen maken.

Type kast: houten platte kast 2

Sweglerkasten

Deze kast is aangekocht in Duitsland en van houtbeton en daardoor heel duurzaam. Het is in principe alleen een zomerkast. De verwachting is dat alle vleermuissoorten die in het gebied voorkomen van deze kast gebruik kunnen maken.

Type kast: Sweglerkast

Winterkast

Dit is een kast die bestaat uit meerdere lagen en voorzien is van isolatiemateriaal waardoor deze kast bij uitstek geschikt is als winteronderkomen voor vleermuizen, hoewel ook in een mindere zomer niet moet worden uitgesloten dat er vleermuizen gebruik van gaan maken. De verwachting is dat alle vleermuissoorten die in het gebied voorkomen van deze kast gebruik kunnen maken.

Type kast: winterkast

2 METHODEN

2.1 Inspectie kasten

Gedurende een zestal bezoeken is het gebruik van de kasten door vleermuizen onderzocht. Het eerste bezoek heeft in april 2007 plaatsgevonden.

Alle kasten zijn in het begin met de ladder bezocht wat een zeer tijdrovende bezigheid bleek te zijn. Daarom is besloten de kasten zo aan te passen dat ze beter en sneller te inventariseren zijn, waarbij de ladder nog maar in een beperkt aantal gevallen nodig is. Dit is bereikt door de houten plankjes aan de onderkant van de pvc kasten te verwijderen waardoor het mogelijk werd vanaf de grond in de kast te kijken. Van de houten kast 1 en 2 zijn ook al wat mestplankjes verwijderd om het inventariseren makkelijker en beter te maken bij het onderzoek. Deze ingrepen hebben op het voorkomen van vleermuizen geen enkel gevolg. Door de aanpassingen is het mogelijk in een dagdeel (4-6 uur) met drie mensen alle kasten in Voorburg te controleren.

Op de volgende data hebben bezoeken plaatsgevonden:

Bezoek 1: 7 april 2007

Bezoek 2: 7 juni 2007

Bezoek 3: 6 juli 2007

Bezoek 4: 12 oktober 2007

Bezoek 5: 25 november 2007

Bezoek 6: 28 november 2007

2.2 Inspectie boomholtes

Op 28 november werd naast de kasten een aantal boomholten in een eik in Juliana Bernhardpark en een beuk in Vreugd en Rust die beide op de nominatie staan om geveld te worden.

Voor de inspectie van de holtes werd gebruik gemaakt van een boomcamera, Mustek PVR H140 multimediaspeler, zaklamp.

3 RESULTATEN

3.1 Inspecties kasten

Het vergt altijd enige tijd voordat vleermuizen van vleermuiskasten gebruik maken en het was daarbij ook nog afwachten of de vleermuiskasten onze type kasten zouden gebruiken. Het heeft dan ook tot 12 oktober geduurd voordat zich de eerste vleermuizen melden. In de drie bezoeken daarvoor was wel duidelijk dat vleermuizen af en toe van de kasten gebruik maakten: spinnenwebben ontbraken in sommige kasten, terwijl in anderen vergelijkbare kasten er veel spinnenweb in de kasten aanwezig was. Alle kasten zijn voor het project behouden gebleven hoewel er wel in het park Vreugd en Rust een kast door een specht is gekraakt.

Op 12 oktober werd in een sweglerkast in Vreugd en Rust een zestal ruige dwergvleermuizen *Pipistrellus nathusii* aangetroffen. In het Juliana Bernhardpark werden op 25 november in de twee type pvc kasten in totaal 9 dieren gezien, na alle waarschijnlijkheid ruige dwergvleermuizen. Op 25 november werd er ook in de pvc kast bij de muziekkapel in Vreugd en Rust een waarschijnlijke ruige dwergvleermuis gezien. Op 28 november zijn bij een kort controlebezoek in de pvc kasten in Juliana Bernhardpark nog een zestal dwergvleermuizen geteld, waarvan zeker 5 ruige dwergvleermuis waren.

Ruige dwergvleermuizen lijken sterk op gewone dwergvleermuizen *Pipistrellus pipistrellus*: zeker onderscheid is alleen in de hand te maken. Omdat de vleermuizen niet uit de kast zijn te halen kon de exacte soort niet bepaald worden.

3.2 Inspecties boomholten

Het door Anne Jifke Haarsma uitgevoerde onderzoek was vooral gericht op het voorkomen van vleermuizen in een eik in Juliana Bernhardpark en een beuk in Vreugd en Rust die beide op de nominatie staan om geveld te worden.

Inspectie eik:

Bekeken 3 holtes, waarvan 2 niet doorlopend. Eén holte was erg ondiep en niet geschikt voor vleermuizen.

Boom staat vlak naast lantarenpaal en is vrijwel rondom verlicht.

Door de aanwezigheid van licht en de afwezigheid van holtes niet geschikt voor vleermuizen

Advies: gezien de plaats en daarmee het veiligheidsrisico wordt voorgesteld deze boom te kappen en herplant te laten plaatsvinden. Vanwege aanwezigheid lantarenpaal en ongunstige groei omstandigheden op plek oude boom, herplant ca 10 meter zuidelijk westelijk.

Inspectie beuk:

Vele holtes aanwezig, enkele daarvan zijn onderling verbonden. De meeste in gebruik door kauwen (oud nest materiaal aanwezig). In onderste holte platte tonderzwam.

Na inspectie van het eerste gat, kwam uit een tweede gat 'een vliegend dier' gevlogen; vogel of vleermuis. Later vloog een grootoorvleermuis in de buurt van de boom en maakte eenmaal een baltsroep.

Het tweede gat is zeer groot, plaatselijk tot 1,5 meter hoog en daardoor zeer geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. In dit gat is met de boomcamera één enkele overwinterende vleermuis aangetroffen, mogelijk een watervleermuis.

Advies: boom in zijn totaal behouden voor vleermuizen. Kandalaberen wordt afgeraden aangezien de boom dan niet meer geschikt is als winterverblijfplaats.

Aangezien de boom momenteel geen groeiachterstand heeft verwachten we dat deze mogelijk nog vele jaren zonder problemen kan blijven staan. We raden wel aan de boom elk jaar te inspecteren op groeiachterstand en andere gebreken.

Voor de veiligheid kan een vallijn aan de boom worden bevestigd, van het tennisveld naar de boom. Deze lijn moet los genoeg staan om de boom bewegingsvrijheid te geven tijdens wind en dergelijke. De functie van een dergelijke lijn is een eventuele val van de boom te sturen.

Het onderzoek van 28 november heeft er toe geleid dat de beuk in Vreugd en Rust is gehandhaafd, in 2008 zal over nodige vervolgstappen overleg zijn met de gemeente.

4 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

De kasten in het onderzoeksgebied worden tot op dit moment slechts in beperkte mate gebruikt als verblijfplaats door vleermuizen. In totaal werden nu vier kasten door vleermuizen gebruikt en dan ook nog door waarschijnlijk alleen de ruige dwergvleermuis. Het is vaak zo dat nieuwe kasten pas na een flinke tijd ontdekt worden en in gebruik worden genomen.

Om het gebruik van de pvc kasten nog te versterken willen wij graag dit type kasten met een kleine aanpassing nog verbeteren. We vermoeden dat het materiaal te weinig houvast biedt voor vleermuizen, wat vooral het gebruik door kraamgroepen in de zomer beperkt. De aanpassing zal vooral bestaan uit het verruwen van het materiaal om meer houvast te bieden. Gezien het aantal beschikbare uren voor dit project zal dit tot gevolg hebben dat het komende jaar er geen 6 maar 5 controleronden kunnen worden gelopen. Voor het totaalbeeld van het gebruik verwachten we relatief weinig gevolgen.

Tevens zouden wij willen adviseren om in de zomer onderzoek te doen met een bat detector om vast te stellen welke soorten daadwerkelijk nog van de parken gebruik maken: dan kan het effect van vellen en plaatsen van kasten beter worden gevolgd.

Controlerondes geven een kans de omgeving van de kasten goed te bekijken. Bij deze rondes viel het ons op dat ook dit jaar er weer een aantal kapvergunningen zijn aangevraagd voor een aantal bomen in parken waar kasten hangen. Over deze aanvragen is vooraf geen overleg opgenomen met de Stichting Zoogdieronderzoek Zuid-Holland of Zoogdiervereniging VZZ. Aangezien het slechts een beperkt aantal bomen betreft willen wij de gemeente adviseren voorafgaand aan de kap deze aanvraag bij ons neer te leggen zodat wij de geschiktheid en het gebruik door vleermuizen kunnen inschatten dan wel onderzoeken, en zo een advies kunnen geven bij het aanvragen van de ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet.